

SELETUSKIRI
regionaalministri määruse „Maaeluministri keskkonnatoetuste määruste muutmine“
eelnou juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 7 lõike 2, § 21 lõike 2, § 24 lõike 1 ja § 38 lõike 3 alusel.

Määrusega muudetakse järgmisi maaeluministri määrusi:

- 1) maaeluministri 27. detsembri 2022. a määrust nr 88 „Perioodi 2023–2027 pinnavee kaitse toetus“ (edaspidi *määrus nr 88*);
- 2) maaeluministri 27. detsembri 2022. a määrust nr 87 „Perioodi 2023–2027 põhjavee kaitse toetus“ (edaspidi *määrus nr 87*);
- 3) maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrust nr 79 „Perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 79*);
- 4) maaeluministri 27. detsembri 2022. a määrust nr 86 „Perioodi 2023–2027 turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus“ (edaspidi *määrus nr 86*).

Määrusi nr 79 ja nr 86–88 muudetakse õigusselguse ja nõuete täpsustamise eesmärgil.

Kõikidesse määrustesse lisatakse punkt, mille kohaselt peab taotleja toetuse taotlemiseks esitama Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*) igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotluse, mis sisaldab andmeid selle kohta, kas taotleja kavatseb tegeleda tegevustega, mis välistavad ebasoovitava taimestiku ulatusliku leviku.

Määrustesse nr 86–88 viiakse sisse muudatus, mille kohaselt ei anta nende määruste kohaseid toetusi ökoalade toetuse taotlemisel ökoalana määratletud põllumaa kohta. Kehtiva redaktsiooni kohaselt ei anta turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetust, põhjavee kaitse toetust ega pinnavee kaitse toetust maa kohta, mille kohta antakse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*) alusel ökoalade toetust. See ei ole vee- ja mullakaitse alaseid eesmärges silmas pidades mõistlik, kuna seetõttu ei ole põllumajandustootjad määruste nr 86–88 kohastel vee- ja mullakaitsealadelt tundlikel aladel piisavalt motiveeritud täiendavaid vee- või mullakaitsealade nõudeid täitma.

Samuti viiakse määrustesse nr 86–88 sisse muudatus, mille kohaselt on turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetust, põhjavee kaitse toetust ning pinnavee kaitse toetust võimalik anda ka keskkonnatundlike püsirohumaade kohta. Kuna määrustes nr 86–88 on toetuse saamiseks kehtestatud täiendavad rohumaa tegevuse elluviimise nõuded, mille täitmisega kaasnev lisakulu või saamata jäänud tulu osaliselt või täielikult toetusega hüvitatakse, on nende toetuste andmise eesmärges silmas pidades õigustatud keskkonnatundlike alade kohta ka nimetatud toetuste andmine.

Määrusesse nr 88 viiakse menetluses oleva strateegiakava muudatuse kohaselt sisse muudatus, mille kohaselt antakse pinnavee kaitse toetust 10 m veekaitsevööndi puhul 40 m täiendava veekaitsealase rohumaa eest ja 20 m veekaitsevööndi puhul 30 m täiendava veekaitsealase rohumaa eest. Samasisuline säte kehtis rakendussätte kaudu reguleerituna juba ka 2023. aastal.

Määruses nr 79 muudetakse pärandniidu hooldamise koolitusel osalemise nõue toetuse põhitegevuse nõudeks ja täpsustatakse pärandniidu toetusõigusliku maa hulka arvatavate puude ja põõsaste gruppide, väikeveekogude, vanajõgede ja muu loodusliku taimestikuta ala määratlust.

Keskkonnatoetuste abil panustatakse tegevuspõhise riigieelarve programmi „Põllumajandus, toit ja maaelu programm 2023–2026“ tegevuse 7.1.1 „Põllumajanduskeskkonna hea seisundi tagamine“ tegevussuunda „Täiendav keskkonnahoid“, mille eesmärk on tagada keskkonnasõbralike tavade laiem kasutus põllumajanduses. Samuti panustatakse toetuste abil „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ põllumajanduskeskkonna tegevussuuna järgmistesse eesmärkidesse: väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise negatiivne mõju keskkonnale on vähene, säilinud on põllumajandusmaa elurikkus ja maastiku mitmekesisus ning tagatud on ökosüsteemi teenuste toimimine.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna peaspetsialist Kadri Kask (625 6141, kadri.kask@agri.ee) ja põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna nõunik Eike Lepmets (625 6564, eike.lepmets@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi eelnõule on teinud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Ketlyn Roze (625 6127, ketlyn.roze@agri.ee). Eelnõu keeleteimetaja on Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist.

Eelnõu § 1 punktides 1 ja 2, § 2 punktides 1 ja 2 ning § 4 punktides 1 ja 2 tehtavate muudatustega ühtlustatakse ühtse keelekasutuse eesmärgil muudetavate sätete sõnastusi. Sisuliselt sätted ei muutu ning uusi õigusnorme ei teki. Muudatused tagavad parema arusaamise sellest, et muudetavates sätetes on mõeldud strateegiakava alusel antavat keskkonnasõbraliku majandamise toetust.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse määruse nr 88 § 5 lõikega 2¹, mille kohaselt veekaitsealase rohumaa puhul, mis piirneb veeseaduse § 118 lõike 2 punktis 1 nimetatud veekaitsevööndiga, antakse toetust kuni 30 meetri eest, ning veekaitsealase rohumaa puhul, mis piirneb veeseaduse § 118 lõike 2 punktis 2 nimetatud veekaitsevööndiga, kuni 40 meetri eest. Tegemist on maaga, mis aitab pinnavee seisundit parandada. Sätte sisu ja sellega seonduva toetuse aluseks oleva kaardikihi loomine põhines Tartu Ülikooli poolt läbi viidud ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse rahastatud projektil „Veekaitsevööndite reostustundlikkuse ja kaldavööndi puhverribade rajamise vajalikkuse hinnangute kaardikihtide loomine“. Projektis arvutati, kui suur on toitainete sisalduse kõrge taseme tõttu mitteheas seisundis olevate veekogumite naabrusesse jäävate põllumaade pindala. Toetuse andmise aluseks oleva kaardikihi koostas Maa-amet ning aluseks võeti keskkonnaagentuuri 2019. a seisundihinnangud. Veekaitsevööndite genereerimise aluseks on veeseaduse alusel Eesti Topograafia Andmekogu (ETAK), mis on hetkel täpseim saadaolev ruumiandmete kogu Eestis. ETAKi veekogude geomeetria ei ühti veekogumite andmekihi geomeetriaatega, st sama veekogu on erineva kujuga. Seetõttu viidi eraldi projekti raames ETAK ja mitteheas seisundis veekogumite kaardikiht vastavusse ning veekogumitele genereeriti vajalikud puhvrid.

Samasisuline säte kehtis rakendussätte kaudu reguleerituna juba ka 2023. aastal, kus toetust ei antud veekaitsealase rohumaa selle osa kohta, mis on § 8 lõikes 3 sätestatud 30 meetrist või lõikes 4 sätestatud 40 meetrist laiem. Veeseaduses määratletud veekaitsevööndi kohta ei ole pinnavee kaitse toetuse kohustust võimalik võtta ning toetust nende veeseaduses sätestatud nõuete järgimise eest ja veeseaduses määratletud veekaitsevööndi kohta ei anta. Menetluses oleva strateegiakava muudatuse kohaselt antakse toetust 10 m veekaitsevööndi puhul 40 m täiendava

veekaitse rohumaa eest ja 20 m veekaitsevööndi puhul 30 m täiendava veekaitse rohumaa eest.

Eelnõu § 1 punktiga 4, § 2 punktiga 3 ja § 4 punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks määruste nr 86–88 § 5 lõike 4 punkt 2 ning **eelnõu § 1 punktiga 7, § 2 punktiga 6 ja § 4 punktiga 6** täiendatakse nende määruste § 5 lõikega 4¹. Sätted puudutavad strateegiakava kohase ökoalade toetuse andmist juhul, kui taotleja taotleb ühtlasi ka turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetust, põhjavee kaitse toetust või pinnavee kaitse toetust.

Kehtiva redaktsiooni kohaselt ei anta turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetust, põhjavee kaitse toetust ega pinnavee kaitse toetust maa kohta, mille kohta antakse strateegiakava alusel ökoalade toetust. Ökoalade toetuse saamiseks määratleb toetuse taotleja oma põllumaal teatud maa ökoaladeks, kuid toetust makstakse ökoalade jätmise eest taotleja kogu põllumaa kohta. See tähendab, et osa määruste nr 86–88 kohasest toetusõiguslikust maast, mida ökoalaks ei määratletud, aga mille kohta sellegipoolest ökoalade toetust makstakse, ei ole praegu määruste nr 86–88 kohase toetuse õiguslik. Eelnev ei ole aga vee- ja mullakaitse alaseid eesmarke silmas pidades mõistlik, kuna seetõttu ei ole põllumajandustootjad määruste nr 86–88 kohastel vee- ja mullakaitsealadelt tundlikel aladel piisavalt motiveeritud täiendavaid vee- või mullakaitsealade nõudeid täitma. Seetõttu viiakse sisse muudatus, mille kohaselt ei anta eelkirjeldatud juhul toetust üksnes ökoalade toetuse taotlemisel ökoalana määratletud põllumaa kohta.

Eelnõu § 1 punktides 5 ja 6, § 2 punktides 4 ja 5 ning § 4 punktides 4 ja 5 tehtavate muudatustega täpsustatakse toetuste nimesid ning sisulisi muudatusi need kaasa ei too.

Eelnõu § 1 punktiga 8, § 2 punktiga 7 ning § 4 punktiga 7 tunnistatakse kehtetuks määruste nr 86–88 § 5 lõige 5. Kehtiva redaktsiooni kohaselt ei anta turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetust, põhjavee kaitse toetust ega pinnavee kaitse toetust maaeluministri 20. detsembri 2022. a määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord“ § 4 lõikes 5 nimetatud keskkonnatundliku püsirohumaa kohta. Selle püsirohumaa kohta esitatakse nõuded tingimuslikkuse nõuete raames ning taotleja peab täitma oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruse nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ §-s 8 sätestatud nõudeid. Kuna määrustes nr 86–88 esitatakse toetuse saamiseks täiendavad rohumaa tegevuse elluviimise nõuded, mille täitmisega kaasnev lisakulu või saamata jäänud tulu osaliselt või täielikult toetusega hüvitatakse, on nende toetuste andmise eesmarke silmas pidades õigustatud keskkonnatundlike alade kohta ka nimetatud toetuste andmine.

Eelnõu § 1 punktiga 9, § 2 punktiga 8 ning § 4 punktiga 8 täiendatakse määruste nr 86–88 koolituse sätet, kus selle nõude täitmisel loetakse sobilikeks ka projekti „Climate Farm Demo“ esitluspäevad.

Eelnõu § 1 punktiga 10 täiendatakse määruse nr 88 § 11 lõiget 2, **eelnõu § 2 punktiga 9** täiendatakse määruse nr 87 § 12 lõiget 2, **eelnõu § 3 punktiga 5** täiendatakse määruse nr 79 § 20 lõiget 2 ning **eelnõu § 4 punktiga 9** täiendatakse määruse nr 86 § 12 lõiget 2 selliselt, et vastavate sätete tekst oleks üheselt mõistetav. Kui kohustuse võtab üle isik, kellel ei ole kohustust, loetakse kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus. Sellisel juhul võib ülevõetud kohustusealuse maa pindala suurus muutuda õigusaktides sätestatud ulatuses ka siis, kui üleandja on kohustusealuse maa pindala suurst enne selle üleandmist muutnud. See tähendab, et kohustuse suurenemist ja vähenemist arvestatakse ülevõetud kohustusealuse maa pindalast.

Eelnõu § 1 punktiga 11 sõnastatakse ümber määruse nr 88 § 13 lõige 1, **eelnõu § 2 punktiga 10** sõnastatakse ümber määruse nr 87 § 14 lõige 1 ning **eelnõu § 4 punktiga 10** sõnastatakse ümber määruse nr 86 § 14 lõige 1. Tekstist eemaldatakse viide strateegiakava kohasele pärandniidu

hooldamise toetuse kohustusele, kuna nende määruste alusel ei anta toetust maa kohta, mis vastab maaeluministri 23. detsembri 2022. a määruse nr 79 „Perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetus“ §-s 5 sätestatud toetusõigusliku maa nõuetele. Seetõttu ei saa ka määruste 86–88 kohase kohustusealuse maa pindala pärandniidu hooldamise toetuse kohustuse võtmise tõttu väheneda. Tegemist on redaktsioonilise muudatusega, mis esitatakse parema õigusselguse saamiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 12 täiendatakse määruse nr 88 § 14 lõike 1 punkti 1, **eelnõu § 2 punktiga 11** täiendatakse määruse nr 87 § 15 lõike 1 punkti 1, **eelnõu § 3 punktiga 6** täiendatakse määruse nr 79 § 23 lõike 1 punkti 1 ning **eelnõu § 4 punktiga 11** täiendatakse määruse nr 86 § 15 lõike 1 punkti 1. Toetuse taotlemiseks esitab taotleja PRIA-le igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotluse, mis sisaldab ka andmeid selle kohta, kas taotleja kavatseb tegeleda tegevustega, mis välistavad ebasoovitava taimestiku ulatusliku leviku. Sellisel põllumajandusmaal, mida hoitakse karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras, võib tegeleda asjakohaste tegevustega, mis välistavad ebasoovitava taimestiku ulatusliku leviku, ka igal teisel aastal, ehk neid tegevusi ei pea tegema igal aastal. Andmed erandi kasutamise kavatsuse kohta on vajalikud nii kohapealse kontrolli tegemiseks kui ka pinnaseire läbiviimiseks. Sellise maa puhul on tegemist erandliku olukorraga, kus asjakohase põllumajandusliku tegevusega ei pea tegelema igal aastal, vaid on võimalik võtta n-ö puhkeaasta.

Eelnõu § 3 punktidega 1 ja 4 muudetakse pärandniidu hooldamisel koolitusel osalemise nõuet ja tunnistatakse kehtetuks määruse nr 79 § 4 lõiked 3–6. Määrust täiendatakse §-ga 12¹ „Koolitus“. Koolitusel osalemise nõue oli strateegiakava kohaselt toetusõiguslikkuse nõue. Selle nõude rikkumine ehk koolitusel mitteosalemine tooks seega kaasa toetusest ilma jätmise, mitte nõude rikkumise eest toetuse vähendamise. Koolitusel osalemise nõue peaks olema mitte toetusõiguslikkuse nõue vaid põhitegevuse elluviimise nõue. Eeltoodust tulenevalt on menetluses ka vastav strateegiakava muudatus. Sisuliselt nõue ei muutu.

Eelnõu § 3 punktidega 2 ja 3 muudetakse määruse nr 79 § 5 lõike 6 punkti 6 ja tunnistatakse kehtetuks sama lõike punkt 7. Tegemist on täpsustava muudatusega, kus ühte punkti võetakse kokku senised eraldiseisvad punktid „kuni 0,5 hektari suurused puude ja põõsaste grupid“ ja „kuni 0,5 hektari suurused väikeveekogud, vanajõed ja teised looduslikud taimestikuta alad“, et tekst oleks lühem ja selgem. Senise 15% arvestuse nõude asendamine nõudega „mis on selgelt eristatav ning mis on seotud pärandniidu hea seisundi tagamisega“ on tingitud sellest, et 15% arvestamise nõue ei ole tehniliselt teostav. Selle nõude rakendamiseks tuleks iga puu, põõsas, puude- ja põõsaste grupp, väikeveekogud, vanajõed jne digitaliseerida, et oleks võimalik välja arvutada, mitu protsenti pärandniidu pindalast need moodustavad. Samas on sisuliselt oluline säilitada just selliseid kuni 0,5 ha suuruseid puude ja põõsaste grappe, väikeveekogusid, vanajõgesid ja looduslikke taimestikuta alasid, mis suurendavad liigirikkust, on konkreetsele pärandniidule iseloomulikud ning seetõttu olulised niidu hea seisundi tagamiseks. Selgelt eristatav tähendab, et sellised alad asuvad pärandniidu sees ja ei ole osa pärandniidu kõrval asuvast metsast või veekogust. Need alad peavad moodustama pärandniiduga ühe tervikliku koosluse. Punktile lisatav täpsustus, et toetusõigusliku maa hulka arvestatav ala peab olema „selgelt eristatav ning seotud pärandniidu hea seisundi tagamisega“ näitab, milliseid konkreetseid alasid võib arvata toetusõigusliku maa hulka. Pärandniidul peavad olema ainult need puude ja põõsaste grupid, mis on elurikkuse ja koosluse hea seisundi jaoks olulised. Sekkumist saab paremini rakendada, kui on selgelt välja toodud, et kuni 0,5 ha suurused puude ja põõsaste grupid peavad asuma pärandniidul, need peavad olema ülejäänud pärandniidust selgelt eristatavad ning seotud pärandniidu hea seisundiga.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõu ettevalmistamisel on lähtutud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatistfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186); Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261); komisjoni delegeeritud määrusest (EL) 2022/126, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu (ELT L 20, 31.01.2022, lk 52–94); komisjoni delegeeritud määrusest (EL) 2022/1172, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2116 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas ühises põllumajanduspoliitikas ning tingimuslikkusega seotud halduskaristuste kohaldamise ja arvutamise osas (ELT L 183, 08.07.2022, lk 12–22); komisjoni rakendusmäärusest (EL) 2022/1173, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34).

4. Määruse mõjud

Eelnõu mõjusid on hinnatud Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 46 lõike 1 alusel. Eelnõu rakendamine ei too kaasa olulist mõju majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, julgeolekule, regionaalarengule ega riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele. Eelnõuga tehtavad täpsustused aitavad kaasa toetusega seotud eesmärkide täitmisele ja loovad õigusselguse taotluste menetlejatele, toetuste taotlejatele ning Keskkonnaametile.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulu ega -tulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Kliimaministeeriumile. Eelnõu esitatakse informatsiooniks Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametile ning Keskkonnaametile.